

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Rekar

Regionalizacija Slovenije in enakomeren regionalni razvoj

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Rekar
Mentor: izr. prof. dr. Miro Haček

Regionalizacija Slovenije in enakomeren regionalni razvoj

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

REGIONALIZACIJA SLOVENIJE IN ENAKOMEREN REGIONALNI RAZVOJ

V diplomskem delu preučujem regionalni razvoj statističnih regij v Sloveniji in ukrepe regionalne politike za zmanjšanje razlik med slovenskimi statističnimi regijami. Slovenija je geografsko, gospodarski in socialno zelo raznolika država, zato ni čudno, da so razlike med slovenskimi pokrajinami velike. V procesu regionalizacije, ki se je začel pred skoraj dvajsetimi leti, pokrajine še vedno niso ustanovljene, čeprav bi pospešile regionalni razvoj Slovenije. Spodbujanje skladnega regionalnega razvoja se je začelo že v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, vendar je bilo usmerjeno le na ogrožena območja. Da je bila politika regionalnega razvoja zapostavljena pa potrjuje to, da se je reforma regionalne politike začela šele leta 1999 s sprejemom Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in nadaljevala s sprejemom še drugih dokumentov, ki so določali cilje, načela in ukrepe za enakomeren regionalni razvoj. Vprašanje ostaja ali se z ukrepi regionalne politike razvojne razlike med statističnimi regijami povečujejo ali zmanjšujejo.

Ključne besede: regionalizacija, skladen regionalni razvoj, statistične regije, reforma regionalne politike, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Slovenija

REGIONALIZATION OF SLOVENIA AND SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT

In the following thesis I am examining regional development of statistical regions in Slovenia and the measures of regional policy to reduce disparities among statistical regions. Slovenia is geographical, economic and socially very diverse country and therefore the disparities among Slovenian regions are big. In the process of regionalization, which began almost twenty years ago, regions still have not been established, although they would accelerate regional development in Slovenia. Stimulation of sustainable regional development has begun in the seventies but it was focused towards weaken areas. The prove that the Policy of regional development was neglected is that reform of regional policy did not start until 1999 when The Balanced Regional Development Act was adopted and from then on other documents, which defined objectives, principles and measures for balanced regional development, were also adopted. But the question, whether with measures of regional policy development disparities among statistical regions are increasing or reducing, remains.

Key words: regionalization, sustainable regional development, statistical regions, reform of regional policy, The Balanced Regional Development Act, Slovenia

KAZALO

1	UVOD	5
2	METODOLOŠKI NAČRT	7
2.1	NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA	7
2.2	HIPOTEZA	7
2.3	RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	8
3	TEORETIČNA IZHODIŠČA	9
3.1	TEMELJNI POJMI	9
3.1.1	REGIJA	9
3.1.2	REGIONALIZACIJA IN REGIONALIZEM	10
3.1.3	REGIONALNI RAZVOJ	11
3.2	REGIONALIZACIJA V SLOVENIJI	12
3.3	SPREMEMBE USTAVE	12
3.4	REFORMA REGIONALNE POLITIKE V RS	14
4	EMPIRIČNI DEL	25
4.1	PREGLED PODATKOV	25
4.1.1	KAZALCI RAZVITOSTI	25
4.1.1.1	Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca	25
4.1.1.2	Bruto dodana vrednost v regijah	27
4.1.1.3	Osnova za dohodnino na prebivalca	27
4.1.1.4	Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo	28
4.1.2	KAZALCI OGROŽENOSTI	29
4.1.2.1	Indeks staranja prebivalstva	29
4.1.2.2	Stopnja registrirane brezposelnosti	30
4.1.2.3	Stopnja (formalne) registrirane zaposlenosti	30
4.1.3	KAZALCI RAZVOJNIH MOŽNOSTI	31
4.1.3.1	Povprečno število let šolanja prebivalstva	31
4.1.3.2	Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo	32
4.1.3.3	Delež območij Natura 2000	32
4.1.3.4	Kazalec poseljenosti	32
4.2	ANALIZA PODATKOV	33
5	ZAKLJUČEK	36
6	LITERATURA	38
7	PRILOGE	43
	PRILOGA A: Kazalci razvitosti	43
	PRILOGA B: Kazalci ogroženosti	45
	PRILOGA C: Kazalci razvojnih možnosti	46

1 UVOD

V diplomskem delu preučujem regionalni razvoj statističnih regij v Sloveniji in ukrepe regionalne politike za zmanjšanje razlik med slovenskimi statističnimi regijami.

Ne glede na ozemeljsko majhnost in skromno število prebivalstva je Slovenija geografsko, gospodarsko in socialno pestra država. Zato ne preseneča, da so tudi regionalne razlike znatne (Ravbar 2000, 10-11).

Regionalna razvojna politika v Sloveniji je od leta 1971 dalje, ko je bil sprejet prvi zakon o spodbujanju skladnejšega regionalnega razvoja, opredeljevala kot prednostna območja svojega delovanja manj razvita in manj razvita obmejna območja. Leta 1990 je sistem spodbujanja skladnejšega regionalnega razvoja doživel večje spremembe. Prednostna območja regionalne politike so postala demografsko ogrožena območja, ki so se srečevala z negativnimi demografskimi trendi. To je pomenilo nadaljevanje nepopolnosti implementacije regionalne politike v Sloveniji, saj se je ta formalno izvajala le prek politike spodbujanja razvoja in zmanjševanja razlik na območjih z zelo neugodnimi demografskimi gibanji, ne glede na to, da so se v prvem obdobju po osamosvojitvi razvojni problemi zaostrovali predvsem na območjih s staro strukturo industrije, ki so zajemala ekonomsko in socialno nestabilna območja z visoko stopnjo brezposelnosti. (Kušar 2005, 115; Kukar v Lajh 2006, 140). Zapostavljanje politike regionalnega razvoja dodatno potrjuje to, da je bil Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (v nadaljevanju ZSSRR) sprejet šele leta 1999, čeprav je bil vložen v parlamentarno razpravo že leta 1994. S sprejemom tega zakona naj bi regionalna politika postala tudi ekonomska dimenzija (Lajh 2006, 141 in 144).

V letu 2001 je bila sprejeta Strategija regionalnega razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRRS), ki pomeni uresničitev nalog iz ZSSRR, hkrati pa tudi podrobnejšo usmeritev za nadaljnje izvajanje regionalne politike ter njeno prilagajanje spremenjenim okoliščinam. (SRRS 2001, 2) Pri pripravi prenove regionalne politike se je zaznaval precejšen implementacijski primanjkljaj, ki naj bi ga bilo mogoče deloma odpraviti s spremembami in dopolnitvami zakonodaje. Tako je bil leta 2005 sprejet nov ZSSRR. Eno najpomembnejših načel, ki jih uvajata SRRS in nov ZSSRR pa je celovitost implementacije regionalne strukturne politike. (Lajh 2006, 150 in 167).

Slovenska vlada se je ob vstopu Slovenije v EU odločila za pripravo prenovljene razvojne strategije v obliki dokumenta z naslovom Strategija razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS). Sprejeta je bila leta 2005 in predstavlja krovno nacionalno razvojno strategijo, ki izhaja iz

načel trajnostnega razvoja in integracije razvojnih politik. Kot ključni ukrepi za skladnejši regionalni razvoj so opredeljeni ustanovitev pokrajin, zagotavljanje finančnih spodbud občinam za razvoj lokalnega gospodarstva, socialnih dejavnosti in infrastrukture, krepitev razvoja policentričnega urbanega prostora in razvoja regionalnih središč ter gradnja zdajšnjega regionalnega razvojnega programiranja in tesnejšega sodelovanja med mestnimi in podeželskimi območji na podlagi zavezujočega partnerskega sodelovanja in dejavnega prizadevanja vlade za ustanovitev pokrajin (SRS v Lajh 2006, 145-146).

Vlada je sprejela kar nekaj dokumentov, ki vsebujejo cilje, načela in ukrepe za enakomeren regionalni razvoj, torej za zmanjšanje razvojnih razlik med regijami, vprašanje pa je ali je s temi ukrepi dejansko uspela zmanjšati razvojne razlike med regijami.

Diplomsko delo ima sedem poglavij:

- v uvodu sem predstavila temo diplomskega dela,
- v metodološkem načrtu, sem predstavila namen in cilj diplomskega dela, hipotezi ter raziskovalne metode in tehnike, ki jih bom uporabila tekom diplomske naloge,
- v tretjem delu so predstavljena teoretična izhodišča in temeljni pojmi, potek reforme regionalne politike v Republiki Sloveniji in njeni cilji ter načela,
- v empiričnem delu sem prikazala statistični podatke, njihov pregled ter na koncu analizo le-teh,
- v zaključku sem podala svoje ugotovitve,
- na koncu diplomskega dela sledi še literatura ter priloge.

2 METODOLOŠKI NAČRT

2.1 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomskega dela je ugotoviti ali se razlike med slovenskimi pokrajinami povečujejo in ali je vladi z ukrepi regionalne politike uspelo zmanjšati razlike med njimi. ZSSRR iz leta 2005 predvideva za določitev razvitosti razvojnih regij uporabo indeksa razvojne ogroženosti (v nadaljevanju IRO), zato bom razlike med slovenskimi pokrajinami preverjala s kazalci IRO, ki so naslednji:

- Kazalci razvitosti so: bruto domači proizvod na prebivalca, bruto dodana vrednost na zaposlenega, bruto osnova za dohodnino na prebivalca in število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva.
- Kazalci ogroženosti so: indeks staranja prebivalstva, stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja zaposlenosti.
- Kazalci razvojnih možnosti so: povprečno število let šolanja, opremljenost s komunalno infrastrukturo, delež območij Natura 2000 in kazalec poseljenosti.

2.2 HIPOTEZA

Regionalna politika Republike Slovenije sega v sedemdeseta leta dvajsetega stoletja. Vse do leta 1999 so dajali prednost (demografsko) ogroženim območjem, po tem letu je bila izvedena reforma regionalne politike in sprejet je bil ZSSRR, kajti razvojne razlike med regijami so se povečevale. Po sprejemu ZSSRR naj bi bili ukrepi regionalne politike usmerjeni na celotno ozemlje države. S sprejemom SRRS, SGRS, novega ZSSRR in SRS naj bi se razvojne razlike pričele zmanjševati, vprašanje je ali je vladi z ukrepi regionalne politike to dejansko tudi uspelo, zato sem si zastavila naslednji hipotezi, ki ju bom tekom diplomskega dela poskušala preveriti:

H₀: Razvojne razlike med slovenskimi pokrajinami so velike in se še povečujejo.

H₁: Slovenska vlada skuša z ukrepi regionalne politike zmanjšati razlike med slovenskimi pokrajinami.

2.3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

Raziskovalne metode in tehnike, ki jih bom uporabila v diplomski nalogi so:

- **Analiza primarnih virov:**
 - Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja 1999 in 2005;
 - Strategija regionalnega razvoja Slovenije;
 - Strategija razvoja Slovenije.

S primarnimi viri, ki jih bom uporabila tekom celotne diplomske naloge, bom ugotavljala kakšne cilje si je zadala vlada v okviru regionalne politike in s kakšnimi ukrepi bo te cilje dosegla.

- **Analiza sekundarnih virov:** pregled literature (monografski in internetni viri, članki)
Analiza sekundarnih virov, ki jih bom uporabila predvsem v prvem delu diplomske naloge, mi bo dala okvir za teoretična izhodišča

- **Primerjava zbranih statističnih podatkov:** statistične podatke bom uporabila v empiričnem delu diplomske naloge in bom z njimi ugotavljala kakšne oziroma kako velike so razlike med slovenskimi regijami

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 TEMELJNI POJMI

3.1.1 REGIJA

Pojem regionalizacije ali regionalizma izhaja iz besede *regija*, ki pomeni pokrajino, območje, predel ali ozemlje, ki ga označujejo podobne ali istovetne naravne in/ali družbeno gospodarske značilnosti (Grafenauer v Lajh 2006, 54).

Regija se torej pojmuje kot neki omejen prostor na svetu, ki se ločuje od univerzuma. Sestavljajo jo prostorska struktura, skupina in družbeni odnosi. Predstavlja totalnost, saj je zanjo značilna samotvornost oziroma lastna identiteta ter lastna organizacija oziroma lastna logika delovanja (Bučar v Lajh 2006, 54).

Čeprav je regija navadno omejena na prostor, je ta prostor treba obravnavati večznačno: ne le kot teritorialni prostor, temveč tudi kot funkcionalni, politični in družbeni prostor. V tem pogledu je regija (lahko) institucionalni sistem v obliki regionalne vlade (vladavine) ali sklopa administrativnih institucij, ki delujejo na nekem prostoru (Lajh 2006, 54).

Regija je torej vmesni prostor med državo in občinami, v katerem se pojavljajo aktualne potrebe in problemi, ki temeljijo na eni strani na interesih države, na drugi strani pa gre za interese lokalnega pomena. Ta prostor lahko označujemo kot regijo, ne glede na to, kako se imenuje, če ji država prizna določen upravno-sistemski položaj (Bačlija 2007, 247).

Vlaj (glej Bačlija 2007, 250) ugotavlja, da je težnja po regionalizaciji vsesplošna, čeprav pokriva tako široko različico oblik, da še vedno ni mogoče dognati koncepta regije, ki bi ga sprejemale vse evropske države ali vsaj vse članice Evropske unije. Edina mogoča definicija je splošne narave, ki popolnoma skrije specifični institucionalni status regij. V dokumentih Skupščine Evropskih regij je najti definicijo, ki ustreza kriterijem, ki so bili sprejeti v EU in Svetu Evrope. Ta definicija pravi, da so regije lokalne oblasti, ki so takoj pod ravnijo centralne oblasti, s predstavniško politično oblastjo, ki je utelešena v izvoljeni regijski skupščini; če te ni jo lahko nadomešča skupina, ki se konstituira na regionalni ravni, ali telo lokalnih oblasti.

3.1.2 REGIONALIZACIJA IN REGIONALIZEM

Za besedo regionalizacija se skriva več pomenov, ki so od dežele do dežele različni. Regionalizacija je bila na samem začetku bolj gospodarske narave in je sovpadala s povezovalno željo, da se izboljša organizacija gospodarskega razvoja (Vlaj v Golob 2009, 124).

Koncept regionalizacije se na splošno razume v institucionalnem smislu in je nasprotje regionalizmu, ki je politično in ideološko gibanje. Regionalizacija se običajno razume kot stvaritev nove ravni v državni teritorialni organizaciji, pri čemer se lahko nove institucije močno razlikujejo v smislu organov, odgovornosti in oblasti, so pa vedno nad obstoječimi lokalnimi institucijami (Haček 2005, 88).

Gulič (glej Haček 2005, 87) opredeljuje regionalizacijo kot instrument za družbeno in pravno legitimizacijo regionalizma ter kot instrument za uresničevanje ciljev regionalnega razvoja države, regij in lokalnih skupnosti. Regionalizacija je sredstvo za povezano in soodvisno gospodarsko, prostorsko, socialno in kulturno členitev prostora države zaradi ustvarjanja ustreznih formalnopravnih in organizacijskih pogojev za:

- optimalno teritorialno delitev dela v skladu s vsakokratnimi objektivnimi družbenimi razmerami;
- funkcionalno posredovanje države pri ustvarjanju čim boljših in čim enakopravnejših možnosti za delovanje tržnih mehanizmov;
- samorazvoj lokalnih in regionalnih družbenih skupnosti na temelju spodbujanja samoiniciativnosti, samoorganizacije ter samoupravljanja razvoja lokalnih in regionalnih razvojnih dejavnikov;
- tenkočutno gospodarjenje z naravnimi in pokrajinskimi razvojnimi potenciali.

Obstajajo trije različni tipi regionalizacije: regionalizacija brez ustvarjene regionalne ravni, regionalna decentralizacija in politična regionalizacija (ali institucionalni regionalizem). Regionalizacija brez ustvarjene regionalne ravni je najbolj pogosta v Evropi, kjer obstajajo institucije, ki so usmerjene k regionalizaciji. Regionalna decentralizacija je vpeljava nove lokalne oblasti na regionalni ravni. Politična regionalizacija pokriva široko lestvico, ki jo je v Evropi najpopolneje uvedla Španija (Vlaj v Haček 2005, 88).

Medtem ko regionalizacija pomeni prenašanje upravnih funkcij z državne ravni na regionalno, gre pri regionalizmu za prenos političnih funkcij odločanja (Bučar v Lajh 2006, 55-56).

Najpogosteje uporabljeni utemeljitvi regionalizma sta politično-participativna in kulturno-zgodovinska. Prva poudarja politične prednosti decentralizirano upravljane družbe (regionalizem kot sredstvo zблиževanja med državo na eni ter (ožjimi ali širšimi) lokalnimi skupnostmi (interesi) na drugi strani), druga utemeljitev pa izhaja iz pomembnosti globljih kulturno-zgodovinskih vezi, ki naj bi povezovale in združevale prebivalce različnih regij v državi (Haček 2005, 90-91).

Odum (glej Haček 2005, 90) opredeljuje regionalizem kot filozofijo in tehniko samopomoči, samorazvoja in iniciativnosti, v kateri vsaka regionalna enota ni samo predmet pomoči, pač pa je privržena polnemu razvoju lastnih virov in sposobnosti.

Mlinar (glej Haček 2005, 90) trdi, da pomeni regionalizem idejno usmeritev in družbeno gibanje, ki postavlja v ospredje vse tisto, s čimer se uveljavljata posebna identiteta in samostojnost določene regije.

Vlaj (glej Haček 2005, 90) razume regionalizem kot pojav, ki je s procesom regionalizacije usmerjen h končnemu cilju – nastanku regij. Gre za sodoben pojav pri oblikovanju držav, kjer je na eni strani osrednja oblast, na drugi pa so lokalne skupnosti.

3.1.3 REGIONALNI RAZVOJ

Gulič (2000, 134) opredeljuje razvoj kot celovit in večdimenzionalen proces družbenih sprememb, v katerem se preobrazata značaj in struktura gospodarstva ter družba. Regionalni razvoj pa opredeljuje kot proces družbenih sprememb, ki je v krajšem časovnem obdobju usmerjen v zmanjševanje, v daljšem pa v odpravljanje razlik v stopnji razvitosti regij ter obenem razlik v kakovosti življenja njihovih prebivalcev. V tem procesu razvojni subjekti s premagovanjem ovir za kakovostno izrabo lastnih razvojnih potencialov ter s spodbujanjem samoiniciativnosti in samorazvoja regij ustvarjajo pogoje za učinkovit ter skladen razvoj gospodarstva in družbe kot celote ter njenih posameznih delov. Obenem se zmanjšuje obseg medsebojne odvisnosti razvoja razvitih in manj razvitih regij.

Gulič in Praper (1998, 52-53) opredeljujeta regionalni razvoj kot usmerjanje takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega in drugega razvoja neke države, ki bo imel pozitivne sinergijske učinke na učinkovitost in skladnost razvoja narodnega gospodarstva države kot celote in njenih posameznih (regionalnih) delov. Dejavnost regionalnega razvoja vključuje tudi načine reševanja vprašanj o nosilcih razvojnih

spodbud (gospodarski, državni ali lokalni subjekti) in vprašanj upravno-teritorialne ravni, na katerih naj se oblikujejo razvojne spodbude (občina, okraj, regija, država, nadnacionalne skupnosti) (Haček 2005, 90).

3.2 REGIONALIZACIJA V SLOVENIJI

V Republiki Sloveniji se je proces regionalizacije začel že takoj po osamosvojitvi, vendar je bila pozornost sprva usmerjena izključno na ožje lokalne samoupravne skupnosti. Skupaj s pripravami na ustanovitev novih občin so se tudi začele priprave na ustanovitev pokrajin (Haček 2005, 91).

Pokrajine naj bi zapolnile vrzel med majhnimi občinami in državo in blažile sedanjo preveliko urejevalno in dejansko moč države v odnosu do šibkih občin. Pokrajine naj bi učinkoviteje urejale in zadovoljevale določene potrebe državljanov in gospodarstva; te potrebe namreč presegajo kadrovske, tehnične, organizacijske in finančne zmogljivosti posameznih občin. Pokrajine v Sloveniji so potrebne tudi zaradi primerljivosti z državami EU in zaradi uspešnejšega kandidiranja za sredstva EU za regionalni razvoj. Potreba po pokrajinah pa se kaže tudi zaradi čezmejnega sodelovanja lokalnih in regionalnih skupnosti (Vlaj 2005, 37).

Eden najbolj utemeljenih razlogov v prid regionalizaciji Slovenije je gotovo dejstvo, da so se od osamosvojitve Slovenije razvojne razlike med slovenskimi pokrajinami poglobile. Močno nadpovprečno rast in hiter razvoj kaže osrednja regija z Ljubljano kot glavnim mestom; tej regiji do določene mere sledijo še obalno območje in nekatera regionalna središča. Sloveniji grozijo velike razlike v stopnji razvitosti in kakovosti življenja prebivalcev v njenih različnih delih, ki bodo po eni strani poglobljale razlike, po drugi strani pa krepile odpor do njenega središča (Ribičič v Gologranc 2009, 129).

3.3 SPREMEMBE USTAVE

Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 je zagotovila lokalno samoupravo vsem prebivalcem Republike Slovenije, s čimer se je le-ta pridružila sodobnim državam v Evropi in zunaj nje, ki priznavajo neposredno in posredno pravico državljanov, da sodelujejo pri upravljanju lokalnih zadev javnega značaja. Vendar pa ustava iz leta 1991 ni predpisovala širših samoupravnih lokalnih skupnosti kot »obveznih« ustanovljenih z zakonom, kot je to v drugih evropskih državah, temveč je predvidevala fakultativno možnost povezovanja občin v širše samoupravne lokalne skupnosti, tudi v pokrajine. Ustava je v 143. členu opredeljevala

pokrajino na pravno zgrešen način, ker je govorila, da bodo pokrajine nastale s prostovoljnim povezovanjem občin. Na ta način do pokrajin ni moglo priti, ker občine ne morejo ustanovljati pokrajin (čeprav je bilo to zapisano v ustavi), vendar pa je bila s tem izražena -na ustavnopravni ravni- misel oz. zaveza, da se v Sloveniji v prostoru med občinami in državo ustanovijo pokrajine. (Grafenauer 2000, 432; Haček in drugi 2008, 10; Šmidovnik 2001, 291; Vlaj 1998, 101).

Občin pokrajine tudi niso nikoli pretirano zanimale, zlasti pa ne v prvem desetletju po njihovi ustanovitvi, za kar si lahko zamislimo kar nekaj razlogov (Golgranc 2009, 130):

- pokrajine bi pomenile obveznosti občin, da nekatere lokalne zadeve prenesejo na pokrajine (ker je izvorni smisel pokrajine kot prostovoljnega združenja občin, kar je izhajalo iz 143. člena Ustave RS);
- pokrajine bi pomenile novo in neprijetno konkurenco pri pridobivanju finančnih sredstev, zlasti tistih iz države;
- pokrajine bi bile tudi konkurenca občinam pri komunikaciji lokalnih ravni oblasti z državo.

V juliju 2006 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Ustavni zakon o spremembah 121., 140. in 143. člena. Sprejete ustavne spremembe bodo omogočile, da bomo tudi v Sloveniji – po dolgih letih strokovnih in političnih razprav – prišli do dvonivojske lokalne samouprave, ki močno prevladuje v veliki večini evropskih držav. (Vlaj 2007, 217).

Zmagalo je stališče, ki ga je ves čas zastopala tudi stroka, da nihče drug kot država ne more zagotoviti pokrajinam, da jim je z ustanovitvijo zagotovljeno tudi njihovo funkcioniranje; to pomeni, da jim je zagotovljeno teritorialno območje, na katerem delujejo, določene so jim naloge, ki jih lahko samostojno opravljajo, zagotovljena sredstva, s katerimi lahko opravljajo te naloge, in da so tudi tako organizirane, da lahko opravljajo te naloge (Vlaj 2007, 218).

S temi ustavnimi spremembami bomo tudi v Sloveniji notranjo upravljalno razčlenitev države, kot jo poznajo v večini evropskih držav. Odprla se bo pot za proces decentralizacije javne uprave. Pokrajine bodo postale nosilec razvoja v prostoru, v katerem danes ni institucionalnega nosilca, poleg tega pa bodo tudi izvajalec neobhodnih javnih dejavnosti, ki jih danes v tem prostoru nihče ne opravlja ali pa jih opravljajo občine s številnimi, zlasti finančnimi težavami. Ustanovitev pokrajin je tudi eden ključnih korakov k uresničevanju skladnega regionalnega razvoja. Olajšale bodo tudi povezavo Slovenije z EU, še posebej

glede uspešnejšega kandidiranja za sredstva EU iz strukturnih in kohezijskega sklada za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja (Vlaj 2007, 218).

3.4 REFORMA REGIONALNE POLITIKE V RS

Namesto skladnega regionalnega razvoja je v Sloveniji potekal razvoj po modelu razvojnih osi, ki je bil omejen predvsem na osrednjeslovensko (ljubljsko) regijo in posamezne razvojne otoke, obkrožene z obsežnimi razvojno šibkimi podeželskimi območij, ki so se zaraščala in prebivalstveno praznila. Zapostavljanje politike regionalnega razvoja dodatno potrjuje to, da je bil Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja sprejet šele leta 1999, čeprav je bil vložen v parlamentarno obravnavo že avgusta 1994 (Lajh 2006, 141).

Slovenija ima večdesetletne izkušnje na področju spodbujanja razvoja manj razvitih območij. Prvi pravni akt, ki je natančno opredeljeval prostorski obseg manj razvitih območij, njihov način opredeljevanja in instrumente, ki se bodo izvajali v njih, je bil sprejet že leta 1971. V celotnem obdobju je bilo več poskusov, kako čim ustrezneje opredeliti manj razvita območja. Medtem ko je bila regionalna politika v Sloveniji pred letom 1990 omejena na gospodarsko manj razvita območja, se je po letu 1990 najprej omejila na demografsko ogrožena območja. Predvsem z namenom reševanja problema zmanjševanja populacije na oddaljenih in v goratih območjih je bil v začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja v Sloveniji sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij (SRRS v Lajh 2006, 140). To je pomenilo nadaljevanje nepopolnosti implementacije regionalne politike v Sloveniji, saj se je ta formalno izvajala le prek politike spodbujanja razvoja in zmanjševanja razlik na območjih z zelo neugodnimi demografskimi gibanji (kazalci za določanje teh območij so bili izključno demografski in so vključevali indeks staranja in indeks rasti prebivalstva, ne glede na to, da so se v prvem obdobju po osamosvojitvi razvojni problemi zaostrovali predvsem na območjih s staro strukturo industrije (Kušar 2005, 122; Lajh 2006, 140).

Dejansko učinkovitost dosedanje regionalne politike je težko izmeriti, saj ex-post vrednotenje ni bilo vključeno v planerski sistem. O uspehu dosedanje regionalne politike pa bi se lahko podvomilo zaradi tega, ker so se med manj razvita območja v celotnem obdobju aktivnega poseganja v razvoj regij uvrščale iste pokrajinske enote v Sloveniji, vendar je potrebno poudariti, da so se merila za njihovo določanje pogosto spreminjala. Med dosežke regionalne

politike pa lahko prištevamo programski pristop in načelo endogenega razvoja, ki je v konceptu sodobne regionalne politike še posebej poudarjeno (Kušar 2005, 122).

Pri obravnavanju slovenske regionalne politike številni avtorji (Kukar 1995; Pečar 195; Plut 1997, 1998, 2004) poudarjajo zlasti dve posebnosti Slovenije: majhno ozemlje, ki pa je zaznamovano z izjemno naravno in kulturno raznolikostjo (Lajh 2006, 137).

Regionalna politika je v Sloveniji pomembna (Kavaš in drugi 2000, 84-86):

- ker se s procesom globalizacije večja vloga lokacije, kot prostora, kjer se odvija gospodarska dejavnost. Regionalna politika, ki je imela v preteklosti predvsem politične in socialne motive, zdaj postaja tudi ekonomsko potrebna, saj so danes prav regionalna rastišča gospodarskih dejavnosti viri rasti nacionalne ekonomije v celoti;
- ker so za razvoj Slovenije pomembna tako mesta, ki so danes glavni generator razvoja, kakor tudi podeželje;
- ker spremenjena (partnerska) vloga centralne države vključuje tudi prenašanje iniciative za oblikovanje razvojnih pobud ter sredstev in pristojnosti za njihovo izvajanje na regionalno raven (decentralizacija države), kar je vsaj načelno tudi učinkovitejše (uveljavitev načela subsidiarnosti);
- ker so zaradi premajhne pozornosti regionalni ravni in posledično neučinkoviti regionalni politiki, medregionalne razlike danes relativno velike in se še povečujejo, kar krni ekonomsko in socialno kohezijo Slovenije in tudi povzroča neoptimalno izkoriščanje razvojnih potencialov slovenskih regij;
- ker vključevanje na enotni trg zaostri problem neenakomerne regionalne porazdelitve razvojnih učinkov in lahko dodatno zaostri problem zaostajanja manj konkurenčnih regij. Slovenske regije morajo razviti svoje lastne inovativne potenciale, preseči sedanjo razbitost in nepovezanost lokalnih skupnosti ter se podati v konkurenčno bitko in tudi sodelovanje z regijami v soseščini, saj bo konkurenčnost vseh slovenskih regij omogočalo konkurenčnost države na enotnem evropskem trgu;
- ker temelji strukturna politika EU na regijah (NUTS klasifikacija), zato je za uspešno in učinkovito uporabo razpoložljivih sredstev strukturne politike EU izredno pomembna regionalna raven (NUTS 2, NUTS 3), kar je zelo pomembno že v pristopnem obdobju.

Motivi za regionalno politiko so dvojni (Kavaš in drugi 2000, 88):

- ekonomski: s pomočjo regionalne politike se doseže rast celotnega narodnega gospodarstva, saj sam tržni mehanizem ne vodi k optimalni porazdelitvi gospodarskih dejavnosti v prostoru in posledica je nepopolna izkoriščenost produkcijskih faktorjev, predvsem dela;
- družbeno-politični: cilj regionalne politike v državi, ki si je kot pomemben cilj postavila socialno pravičnost, je odpravljanje medregionalnih razlik in doseganje približno enakih življenjskih pogojev, kar tudi krepi pripadnost državi.

Skladno s SRRS so bili razlogi za prenovo regionalne politike naslednji (SRRS 2001, 16):

- Notranji - premajhna učinkovitost in nedoseganje ciljev dosedanje regionalne politike: povečevanje regionalnih razlik in neizkoriščanje lokalnih razvojnih potencialov kot posledica necelovitega pristopa k razvoju, osredotočenje le na demografske kazalce, spodbujanje razvoja na premajhnem teritorialnem območju, zmanjševanje sredstev za neposredno regionalno politiko in neustrezna organiziranost neposrednega spodbujanja regionalnega razvoja.
- Zunanji - prenovo regionalne politike zahtevajo novi izzivi globalizacije in članstvo Slovenije v EU. Slovenske regije morajo razviti svoje lastne inovativne potenciale, preseči sedanjo razbitost in nepovezanost lokalnih skupnosti ter se podati v konkurenčno bitko z regijami v soseščini. Nova regionalna politika v evropskih razmerah ne more biti več namenjena zgolj odpravljanju notranjih razvojnih razlik, ampak tudi in predvsem spodbujanju razvojnih polov in mednarodne konkurenčnosti vseh delov države. Pri tem pa je potrebno intenzivnejše pomagati tistim regijam, ki imajo slabše izhodišče za razvoj.

Na podlagi zgoraj navedenih razlogov je bila leta 1999 formalno sprožena reforma regionalne politike, ko je vlada sprejela ZSSRR. S tem je vzpostavila nov sistem spodbujanja regionalnega razvoja, ki uvaja termin regionalne strukturne politike (Lajh 2006, 144).

Regionalna strukturna politika (Kavaš in drugi 2000, 87) naj bi vsebinsko ustrezno odsevala prepletanje regionalne in strukturne (tj. sektorske oziroma področne) dimenzije ukrepanja države. Regionalna strukturna politika naj bi tako postala nacionalna razvojna politika, ki teži k zmanjševanju razlik med posameznimi območji v državi (Ravbar v Lajh 2006, 144).

Na temelju ZSSRR (Ur. l. RS 60/1999; Ur. l. RS 93/2005) in njegovih podzakonskih aktih je bila leta 2001 sprejeta SRRS, ki je dolgoročni temeljni strateški dokument, ki v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju SGRS) in Strategijo prostorskega razvoja Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja in določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev (Lajh 2006, 146; Piry 2003, 28).

Osnovni cilj SGRS je povečanje blaginje prebivalcev in prebivalk Slovenije, pri čemer gre za uravnovešeno celoto gospodarske, socialne in okoljske sestavine blaginje. Temu SRRS dodaja še cilj spodbujanja skladnega regionalnega razvoja oziroma usmeritev v policentrični razvoj države. Medtem ko je SGRS krovni strateški dokument, ki opredeljuje smernice gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2006, je Državni razvojni program (v nadaljevanju DRP) njegov izvedbeni dokument. Poleg gospodarske, socialne, prostorske in okoljske dimenzije trajnostnega razvoja, DRP posebej poudarja tudi skladen regionalni razvoj (Piry 2003, 27).

V slovenskem pravnem redu je ZSSRR krovni zakon na področju politike regionalnega razvoja. S tem zakonom se je Slovenija opredelila za pomoč regijam in občinam, ki zaostajajo v razvoju. Pomembna novost je bila v obvezni pripravi regionalnih razvojnih programov (v nadaljevanju RRP), zavržen pa je ostal predlog, da je primerno regionalno politiko moč doseči predvsem z avtonomijo finančnih odločitev na regionalni ravni (Lajh 2006, 144; Piry 2003, 30; Ravbar 2000, 13).

Z namenom vzpostavitve okvira za vključevanje lokalnih in regionalnih partnerjev v oblikovanje in implementacijo regionalne strukturne politike v Sloveniji se je na podlagi ZSSRR (Ur. l. RS 60/1999) vzpostavila mreža Regionalnih razvojnih agencij (v nadaljevanju RRA). S tem je ZSSRR poskušal deloma zapolniti institucionalno vrzel na »regionalni« ravni (tj. na ravni statističnih/razvojnih regij), predvsem pa je spodbujal medsebojno sodelovanje lokalnih skupnosti in drugih javnopolitičnih igralcev z lokalne ravni. Ustanovljena je bila mreža dvanajstih RRA, ki sovpadajo z dvanajstimi statističnimi/razvojnimi regijami. Pospešitev regionalnega razvoja je odvisna od aktivnosti RRA. Osnovni instrument pospeševanja regionalnega razvoja v regijah in pridobivanja spodbud za te namene ter ena od osnovnih razvojnih nalog RRA je priprava RRP. To je temeljni programski in izvedbeni dokument, ki se praviloma pripravi za območje statistične regije in s katerim si regija začrta razvoj v prihodnjih letih. Je osnovni instrument pridobitve spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj, kar velja tudi za območja s posebnimi razvojnimi problemi, ki so opredeljena na občinski ravni (Lajh 2006, 162-164; Piry 2003, 31; Kavaš in drugi 2000, 117).

Avtorji Poročila o regionalnem razvoju leta 2003 so pri pripravi prenove regionalne politike zaznavali precejšen implementacijski primanjkljaj, ki naj bi ga bilo deloma mogoče odpraviti s spremembami in dopolnitvami zakonodaje. Tako je bil leta 2005 sprejet nov ZSSRR. Zakon je uvedel tri ključne novosti. Prvič, opušča delovanje Agencije za regionalni razvoj. Drugič, namesto statističnih regij zakon uvaja razvojne regije, ki naj bi predstavljale nov okvir za razvoj regionalnih inovacijskih sistemov in ogrodje policentričnega sistema razvoja v Sloveniji. Tretjič, zakon določa, da se razvojne regije povezujejo v kohezijske regije na ravni NUTS-2 (Lajh 2006, 167).

Na podlagi novega ZSSRR (Ur. l. RS 93/2005) so temeljni programski dokumenti o oblikovanju in izvajanju regionalne politike: Strategija razvoja Slovenije, Strategija prostorskega razvoja Slovenije, Strategija regionalnega razvoja Slovenije, Državni razvojni program, programski dokumenti za EU in regionalni ter območni razvojni programi.

Regionalna politika ni pomembna le s prostorskega vidika razvoja, temveč pomembno prispeva tudi k ekonomski, politični in socialni razsežnosti razvoja. To so pri oblikovanju ciljev slovenske regionalne politike poskušali čim bolj upoštevati tudi snovalci ZSSRR in SRRS (Lajh 2006, 149).

ZSSRR (Ur. l. RS 93/2005) tako določa naslednje cilje spodbujanja skladnega regionalnega razvoja:

- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih prebivalstva med posameznimi območji v državi;
- preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi;
- spodbujanje policentričnega razvoja poselitve in policentričnega gospodarskega razvoja;
- razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva v vseh razvojnih regijah, ob upoštevanju njihovih posebnosti;
- zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela;
- povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah, ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in njihovih posebnosti;
- krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah;
- ohranjanje in razvijanje kulturne identitete in dostopnost do kulturnih dobrin v razvojnih regijah;

- spodbujanje vseživljenjskega učenja v podporo zviševanja izobrazbene ravni prebivalstva in povečanja dostopa do izobraževanja in usposabljanja za vse;
- uveljavljanje celostnega pristopa pri razvoju podeželja;
- zmanjševanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji in zmanjševanje razlik v zdravju.

Pri tem je dolgoročni cilj SRRS doseči visok življenjski standard in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva in hitrejšo rast BDP *per capita*. Poleg tega SRRS opredeljuje tudi ukrepe, ki naj bi omogočali doseganje zastavljenih ciljev. Ti ukrepi so:

- konkurenčno gospodarstvo (dvig bruto dodane vrednosti na zaposlenega, dvig inovativnosti v podjetjih, povečanje R&R izdatkov (sredstva, zaposleni v R&R), povezovanje podjetij, dvig ravni znanja v podjetjih, informatizacija podjetij, okoljski pristop, nastop na najzahtevnejših trgih);
- izboljšani človeški kapital v slovenskih regijah (dvig izobrazbene ravni in znanja prebivalstva in zaposlenih, izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev, dvig zaposlenosti);
- izboljšanje infrastrukture (lokalne in medregionalne prometne povezave, ustrezna telekomunikacijska infrastruktura, rešitev prostorskih vprašanj obstoječih in novih podjetij, izgradnja regionalne razvojne infrastrukture (inkubatorji, tehnološki parki, podjetniške cone, izboljšanje komunalne infrastrukture);
- ustrezna institucionalna organiziranost, da se bo ustvarila razvojna mreža organizacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki bo s kombiniranjem državnih in civilno družbenih organizacijskih struktur sposobna: (i). celovito, dolgoročno in strateško mobilizirati in usmerjati razvojne potenciale v regiji (kar pomeni vključevanje ključnih osebnosti, ki imajo strokovno, politično in osebno avtoriteto in ugled), (ii). povezovati razvoj regij z nacionalnimi razvojnimi programi ter z mednarodnimi programi in projekti na bilateralni ali multilateralni ravni (visoka strokovnost, dobra informiranost, ustrezna finančna sredstva, ustrezni programi in projekti). (glej SRRS 2001, 6-7).

Da bi se dosegli zastavljeni cilji, SRRS (2001, 5-6) in ZSSRR (Ur. l. RS 93/2005) uvajata načela na katerih naj bi temeljilo izvajanje regionalne strukturne politike v Sloveniji:

- celovitost izvajanja regionalne politike na celotnem ozemlju Republike Slovenije;

- partnerstvo med državo in občinami ter javnim in zasebnim sektorjem pri določanju in uresničevanju razvojnih ciljev;
- usklajevanje med Vlado Republike Slovenije in razvojnimi zvezami občin pri načrtovanju spodbujanja skladnega regionalnega razvoja;
- subsidiarnost;
- programsko usmerjanje razvojnih spodbud države in občin;
- sofinanciranje skladnega regionalnega razvoja iz državnega in občinskih proračunov, ter iz zasebnih in drugih virov;
- spremljanje in vrednotenje učinkov.

Bržkone najpomembnejše načelo, ki je bilo v preteklosti pogosto potisnjeno v ozadje, je celovitost izvajanja regionalne strukturne politike. S tem načelom naj bi se slovenska regionalna politika izvajala na celotnem ozemlju Slovenije. Glede na to, da je razvoj regij pomemben spodbujevalec razvoja celotne države, je pomemben razvoj tako najbolj kot tudi najmanj razvitih regij (Lajh 2006, 150).

Cilji SRRS do leta 2006 so bili naslednji (SRRS 2001, 7):

- zaustaviti povečevanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami s poudarkom na celostnem razvoju mest, ki so nosilci regionalnega razvoja v povezavi s podeželjem. Kvantifikacija cilja: najmanj ohranitev razlike v kupni moči BDP na prebivalca na ravni SKTE-3 na razmerju 1,7:1 med najbolj in najmanj razvito regijo.
- trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Kvantifikacija cilja: dvig absolutne ravni kupne moči BDP na prebivalca in zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti v vseh statističnih regijah na ravni SKTE-3;
- ohranjanje minimalne poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije;
- izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji;
- zmanjšati razlike v zdravju med regijami kot posledico slabših razvojnih možnosti (slabše gospodarske in družbene razvitosti) in slabše dostopnosti do zdravstvene službe. Kvantifikacija cilja: zmanjševanje razlik v pričakovanem trajanju življenja in splošni ter specifični umrljivosti zmanjševanje razlik v deležu dejavnikov tveganja.

Slovenska regionalna politika temelji na celovitosti izvajanja regionalne strukturne politike (torej na celotnem območju države), vendar pa je vlada v srednjeročnem obdobju postavila naslednja prioritete območja, ki jih bo zasledovala v okviru regionalne politike (Kavaš in drugi 2000, 115; SRRS 2001, 8):

- regije z najnižjo stopnjo razvitosti, še posebej tiste, ki po vrednosti BDP po kupni moči na prebivalca ali stopnji brezposelnosti ter kazalcih slabega zdravstvenega stanja najbolj negativno odstopajo od državnega povprečja;
- območja s posebnimi razvojnimi problemi. V to skupino sodijo sklenjena območja občin po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja: (i) ekonomsko šibka območja, (ii) območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo in (iii) razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi razvojnimi dejavniki;
- obmejna območja;
- območja na katerih živita madžarska in italijanska narodna skupnost ter romska etnična skupnost.

Država spodbuja skladen regionalni razvoj z razvojem mreže regionalnih institucij, investicijami državnega pomena in dodeljevanjem regionalnih spodbud (Ur. l. RS 93/2005). Osnovni instrument pridobitve spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj je regionalni razvojni program, kar velja tudi za območja s posebnimi razvojnimi problemi, ki so opredeljena na občinski ravni (Kavaš in drugi 2000, 117).

Viri državnih spodbud za skladni regionalni razvoj so javna sredstva, ki zajemajo tudi razvojna sredstva EU. Regionalne spodbude se dodeljujejo vsem razvojnim regijam, upoštevaje prioritete, ki izhajajo iz njihovih regionalnih razvojnih programov. Spodbude se dodeljujejo v obliki subvencij, ugodnih posojil, poroštev, davčnih oprostitev in olajšav, prenosa državnega premoženja v upravljanje javnim skladom, z namenom vlaganja tega premoženja v regionalne razvojne projekte ter prenosa državnega premoženja v last, posest ali upravljanje občinam in zvezam občin z namenom uporabe tega premoženja v razvojne namene. Regionalne spodbude, ki imajo značaj regionalnih državnih pomoči, se dodeljujejo v skladu s predpisi, ki urejajo dodeljevanje državnih pomoči. Vlada z uredbo določi kriterije in pogoje za dodeljevanje regionalnih državnih pomoči, upoštevaje določila politike državnih pomoči v EU (Ur. l. RS 93/2005).

V obdobju do leta 2006 je regionalna politika Vlade Republike Slovenije usmerjala razvojne spodbude v naslednje prednostne namene (SRRS 2001, 10):

- pomoč regionalnim razvojnim agencijam pri njihovem usposabljanju;
- pomoč regijam pri pripravi in usklajevanju regionalnih razvojnih programov;
- sofinanciranje priprave projektne dokumentacije za projekte iz izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov s ciljem povečanja ponudbe projektov in s tem njihove medsebojne konkurenčnosti;
- sofinanciranje izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov, pri čemer bo večja pozornost namenjena prednostnim območjem regionalne politike.

Slovenska vlada se je ob vstopu Slovenije v EU odločila za pripravo prenovljene razvojne strategije v obliki dokumenta z naslovom »Strategija razvoja Slovenije« (v nadaljevanju SRS). Sprejeta je bila junija 2005 in predstavlja krovno nacionalno razvojno strategijo, ki izhaja iz načel trajnostnega razvoja in integracije razvojnih politik. Omenjena Strategija je oblikovala pet razvojnih prioritet z akcijskimi načrti. Kot peta razvojna prioriteta je v dokumentu opredeljeno povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja, ki zajema tudi skladnejši regionalni razvoj (Lajh 2006, 145).

Cilji skladnejšega regionalnega razvoja so, kot so si jih zadali v SRS, naslednji (SRS 2005, 40-41):

- ustanoviti pokrajine, ki bodo imele pristojnosti in sredstva za spodbujanje lastnega razvoja;
- krečiti razvoj policentričnega urbanega sistema, razvoja regionalnih središč (zlasti središč nacionalnega pomena);
- oblikovati regionalno razvejano mrežo terciarnega in vseživljenjskega izobraževanja ter drugih javnih storitev;
- občinam zagotoviti finančne spodbude za razvoj lokalnega gospodarstva, socialnih dejavnosti in infrastrukture;
- nadgraditi sedanje regionalno razvojno programiranje in tesnejše sodelovanje med mestnimi in podeželskimi območji na osnovi zavezujočega partnerskega sodelovanja;
- izboljšati prometno povezanost odmaknjenih območij;
- uveljaviti regionalna partnerstva za razvoj informacijske družbe in integriranih regionalnih strategij informacijske družbe;
- zagotoviti dosledno upoštevanje ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč pri ohranjanju poseljenosti ter razvoju pokrajin.

Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja (Akcijski načrti za leti 2005 in 2006) (SRS 2005, 43-44):

- povečati učinkovitost institucij regionalnega razvoja z dopolnitvijo pravnega okvira za izvajanje regionalne politike: sprejeti novi ZSSRR;
- okrepiti razvojno pomoč prednostnim območjem regionalne politike: nameniti dodatne spodbude za razvoj regionalne cestne in komunalne infrastrukture, nameniti večji obseg pomoči območjem, na katerih živi italijanska in madžarska narodna skupnost;
- mreža visokega šolstva, podjetniški inkubatorji in tehnološki parki v regionalnih središčih; povezovati gospodarstva v grozde in vzpostaviti povezave z drugimi institucijami v regiji za krepitev regionalnih inovacijskih sistemov;
- pripraviti ukrepe, ki bodo spodbudili ustanavljanje podjetniških in obrtnih con tudi na lokacijah, ki danes niso najbolj primerne;
- v vseh spodbujevalnih politikah (mala in srednja podjetja, turizem, zaposlovanje) posebno upoštevati regionalno komponento v smislu spodbujanja hitrejšega razvoja manj razvitih področij itd;

Vizija regionalnega razvoja za naslednje programsko obdobje do leta 2013 je skladen razvoj z uravnoteženimi gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije. Vizija stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu, ki optimalno izrablja vse regionalne potencialne, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij. Izvedba prioritarnih projektov bo prispevala k izboljšanju kazalcev regionalne razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti ter zagotovila bolj skladen regionalni razvoj. Kvantificirani cilji regionalne politike do leta 2013 so naslednji (SVLR 2007):

1. Zmanjšanje razvojnih razlik med regijami.
2. Razvojno dohitevanje razvitih evropskih regij s strani vseh slovenskih regij.
3. Preprečevanje razvojne ogroženosti v regijah.
4. Povečanje razvojnih možnosti regij.

Za uspešen razvoj Slovenije je ključno to, da se proces marginalizacije vsega, kar ni okolica državnega središča, ne nadaljuje. Eden od mogočih načinov boja proti neenakomernemu razvoju je ustanovitev pokrajin, na katere pa bo treba prenesti tudi pomemben del ekonomske moči in pomemben del pristojnosti, ki so sedaj trdno v rokah države. Odločitev o prenosu dela ekonomske moči in krepitevi samostojnosti regij je v mnogih državah močno povečala

regionalni razvoj – kot primer se pogosto navaja Irska, ki naj bi ustanovila regije ravno iz tega razloga (Bugarič v Haček 2005, 93).

Neenakomerno razvijajoča se država, v kateri je razvitost daleč največja ravno v državnem središču, potem pa skokovito pada, se lahko sreča z velikimi težavami pri povezovanju s sosednjimi območji v okviru skupnega evropskega ekonomskega trga (Ribičič v Haček 2005, 93).

4 EMPIRIČNI DEL

Razvojne razlike med slovenskimi pokrajinami bom ugotavljala s kazalci IRO. Vse kazalce IRO sem poskušala analizirati od leta 2001, ker se mi zdi, da bi se šele potem letu lahko pokazali prvi rezultati reforme regionalne politike, ki se je začela leta 1999 s sprejemom ZSSRR, nadaljevala leta 2001 s sprejemom SRRS in leta 2005 s sprejemom novega ZSSRR in SRS. Da bi ugotovila tudi ali je vladi z ukrepi regionalne politike uspelo zmanjšati razlike med pokrajinami bom statistične podatke primerjala s cilji regionalne politike. Za vse kazalce pa mi ni uspelo pridobiti podatkov od leta 2001 dalje, za nekatere kazalce pa obstajajo podatki samo za eno leto in jih ne moremo primerjati. Zadnji razpoložljivi podatki so za nekatere kazalce do leta 2006, za druge pa do leta 2008.

Na podlagi 5. odstavka 34. člena ZSSRR (Ur. l. RS 93/2005) se za razvrščanje regij po stopnji razvitosti uporablja IRO, ki je relativni kazalec razvitosti razvojne regije. S sklepom vlade se na predlog ministra pristojnega za regionalni razvoj, za programsko obdobje DRP, sprejme pregled regij, razvrščenih po stopnji razvitosti.

IRO vključuje 11 kazalnikov, ki so razvrščeni v tri skupine:

- 1) Kazalci razvitosti so: bruto domači proizvod na prebivalca, bruto dodana vrednost na zaposlenega, bruto osnova za dohodnino na prebivalca in število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva.
- 2) Kazalci ogroženosti so: indeks staranja prebivalstva, stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja zaposlenosti.
- 3) Kazalci razvojnih možnosti so: povprečno število let šolanja, opremljenost s komunalno infrastrukturo, delež območij Natura 2000 in kazalec poseljenosti.

4.1 PREGLED PODATKOV

4.1.1 KAZALCI RAZVITOSTI

4.1.1.1 Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca

Gospodarsko razvitost neke teritorialne enote (regije, države) pogosto ocenjujemo z ustvarjenim BDP na prebivalca. Ta kaže rezultate ekonomske dejavnosti, dosežene v posameznih teritorialnih enotah v določenem obdobju. Je tudi najpogosteje uporabljen

kazalnik, s katerim ugotavljamo razlike v ekonomski moči in razvitosti dveh ali več regij med seboj. Pri regionalnem BDP moramo upoštevati razlike med krajem dela in krajem bivanja. Na območjih z visokim deležem dnevnih migrantov je lahko BDP na prebivalca izredno visok in relativno nizek v okoliških regijah, čeprav je zanje značilna visoka kupna moč gospodinjstev in visoki razpoložljivi dohodki prebivalcev (Pečar 2008, 27).

Podatke sem analizirala od leta 2001 do leta 2007 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v Tabeli 1.

V letu 2001 je po razvitosti merjeni z BDP/prebivalca največje vrednosti dosegla Osrednjeslovenska regija, ki je presegla slovensko povprečje za 40 odstotkov. Nadpovprečno vrednost je poleg Osrednjeslovenske regije ustvarila tudi Obalno-kraška regija, ki je presegla slovensko povprečje za 4 odstotke. V preučevanem obdobju je Osrednjeslovenska regija najnižjo vrednost BDP/prebivalca dosegla leta 2002 (140,4), najvišjo vrednost pa leta 2003 in 2004 (144). Medtem ko je Obalno-kraška regija najnižjo vrednost BDP/prebivalca dosegla leta 2005 (101,8), najvišjo vrednost pa je dosegla leta 2002.

V vseh ostalih regijah je vrednost BDP/prebivalca pod slovenskim povprečjem. Najmanjšo vrednost ima Pomurska regija, kjer se je vrednost ves čas zmanjševala in je v letu 2007 padla za približno 4 odstotne točke glede na leto 2001 (iz 69,7 na 65,2). Tudi v Zasavski in Gorenjski regiji se je vrednost BDP/prebivalca ves čas zmanjševala. V Zasavski regiji je vrednost v letu 2007 padla za 9 odstotnih točk glede na leto 2001, kar je največji padec izmed vseh regij. V Goriški in Spodnjeposavski regiji ter Jugovzhodni Sloveniji se je do leta 2003 BDP/prebivalca zmanjševal. Po letu 2003 je v Jugovzhodni Sloveniji in Goriški regiji BDP rasel vendar se je glede na leto 2001 v Goriški regiji zmanjšal za skoraj 3 odstotne točke medtem ko se je v Jugovzhodni Sloveniji glede na leto 2001 povečal za 1,2 odstotne točke. V Spodnjeposavski regiji se je BDP/prebivalca glede na leto 2001 zmanjšal za približno 5 odstotnih točk.

Samo v treh regijah se je BDP/prebivalca v letu 2007 povečal glede na leto 2001 in sicer v Osrednjeslovenski in Podravski regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. Najbolj od povprečja, v negativno smer, izstopata Pomurska in Zasavska regija.

Razmerje med regijo z najnižjo in najvišjo vrednostjo BDP/prebivalca je v letu 2001 znašalo 1:2 in se je ves čas povečevalo. Tako je v letu 2007 razmerje znašalo 1:2,2. Če bi iz analize izvzeli Osrednjeslovensko regijo, bi razmerje med najbolj (Obalno-kraška regija) in najmanj (Pomurska regija) razvito regijo v letu 2001 znašalo 1:1,5 in se do leta 2007 poveča na 1:1,6. Vidimo, da ima Osrednjeslovenska regija veliko ekonomsko moč in zelo vpliva na medregionalne razlike.

4.1.1.2 Bruto dodana vrednost v regijah

Statistične regije se med seboj razlikujejo po obsegu in po strukturi dodane vrednosti. BDV sem primerjala od leta 2001 do leta 2007 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 2.

Osrednjeslovenska regija v povprečju ustvari skoraj 36 odstotkov vse slovenske BDV in ta delež se iz leta v leto povečuje. Gorenjska, Savinjska in Podravska regija skupaj ustvarijo približno tretjino BDV, preostanek pa ostalih osem regij. Najmanj BDV ustvari Zasavska regija (1,6 odstotka), sledijo ji Notranjsko-kraška (2 odstotka) ter Spodnjeposavska in Koroška regija (vsaka po 3 odstotke).

V preučevanem obdobju BDV ves čas narašča v Osrednjeslovenski, Obalno-kraški in Podravske regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. V Osrednjeslovenski regiji je BDV v letu 2007 najbolj narasel in sicer za približno 2 odstotni točki glede na leto 2001, najbolj pa je padel v Gorenjski in Pomurski regiji, za 0,4 odstotne točke.

Razlike so ogromne, razmerje med regijo z največ in najmanj ustvarjene BDV je bilo že v letu 2001 ogromno (1:20,3) in je naraščalo, v letu 2007 je bilo razmerje že 1:24. Sicer so razlike med regijami ogromne, vendar pa ostajajo na isti ravni.

4.1.1.3 Osnova za dohodnino na prebivalca

Je osnovni kazalnik, s katerim ugotavljamo ekonomsko moč prebivalstva. Podatke sem analizirala od leta 2001 do leta 2006 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 3.

Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska in Goriška regija imajo nadpovprečno osnovo za dohodnino. V Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji osnova za dohodnino/prebivalca od leta 2001 pada. V Osrednjeslovenski regiji je v letu 2006 padla za kar 15 odstotnih točk glede na leto 2001 (kar je največ od vseh regij). Blizu povprečja je tudi Notranjsko-kraška regija (okoli 99,6 odstotkov povprečja), v letih 2002 in 2003 pa je imela celo nadpovprečno osnovo za dohodnino/prebivalca.

Najnižjo osnovo za dohodnino v celotnem preučevanem obdobju dosega Pomurska regija, ki pa je osnovo za dohodnino povečala iz 74 odstotkov slovenskega povprečja v letu 2001 na 75,5 odstotkov v letu 2006. Vse ostale regije dosegajo nad 80 odstotkov povprečja. Nad 90 odstotkov povprečja pa dosegajo poleg omenjenih še Zasavska in Savinjska regija ter

Jugovzhodna Slovenija. Osnova za dohodnino/prebivalca je v letu 2007 glede na leto 2001 padla v vseh štirih regijah z nadpovprečno osnovo za dohodnino, poleg njih pa še v Zasavski in Notranjsko-kraški regiji. Najbolj pa je narasla v Podravski in Koroški regiji, za približno 2,3 odstotne točke.

Razmerje med regijo z najvišjo in najnižjo osnovo za dohodnino na prebivalca se je zmanjšalo, leta 2001 je znašalo 1:1,7 in se je v letu 2006 zmanjšalo na 1:1,4. Razlog gre iskati predvsem v drastičnem padcu osnove za dohodnino na prebivalca v Osrednjeslovenski regiji. Medregionalne razlike so majhne in se še zmanjšujejo.

4.1.1.4 Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo

Podatki o (formalno) registriranem delovno aktivnem prebivalstvu so na voljo po kraju dela in po kraju bivanja. Iz primerjave podatkov po kraju dela in kraju bivanja pa posredno dobimo pomembno informacijo o neto toku delovnih migracij zaposlenih (Kavaš in drugi 2005, 25).

Indeks 100 pomeni, da je na nekem območju število delovnih mest enako številu tam živečega delovno aktivnega prebivalstva in lahko sodimo, da je dnevnih selitev malo, saj se tam bivajoče prebivalstvo lahko zaposli v domači regiji. Če je indeks manjši od 100, je na nekem območju premalo delovnih mest in si domače delovno aktivno prebivalstvo poišče delo zunaj območja regije, kar pomeni, da je dnevnih migracij več. Če je indeks večji od 100, je na nekem območju več delovnih mest, kakor ima regija na voljo delovno aktivnega prebivalstva zanje (Pečar 2008, 55).

Podatke sem analizirala od leta 2004 do leta 2008 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 4.

Najvišji in nadpovprečen indeks delovne migracije ima Osrednjeslovenska regija, le-ta pa se v preučevanem obdobju ves čas povečuje. Edino v Osrednjeslovenski regiji indeks presega 100, kar pomeni, da je več delovnih mest kakor ima regija na voljo delovno aktivnega prebivalstva. Blizu povprečja so Obalno-kraška, Goriška, Savinjska in Podravska regija. Savinjska regija je imela v letih 2004 in 2005 indeks točno 100 in je tako imela število delovnih mest enako številu delovno aktivnega prebivalstva.

Najnižji indeks ima Zasavska regija, kjer se je indeks v letu 2008 zmanjšal za 7 glede na leto 2004, kar pomeni, da ima premalo delovnih mest in je dnevnih migracij več. V Osrednjeslovenski, Obalno-kraški in Goriški regiji se je indeks v letu 2008 povečal glede na leto 2004, v vseh ostalih regijah pa je indeks padel. Najbolj je padel v Notranjsko-kraški (za

6) in Zasavski regiji (za 7). Leto 2006 je bilo tisto leto, ko je v vseh regijah (razen v Osrednjeslovenski) indeks najbolj padel, kar se je nato nadaljevalo tudi v letu 2007 in 2008 (razen Obalno-kraška in Goriška regija). V vseh teh pokrajinah se je število delovnih mest zmanjševalo, posledično pa so se povečale delovne migracije.

Razmerje med pokrajino z najvišjim in najnižjim indeksom delovne migracije je v letu 2004 znašalo 1:1,5 in se je do leta 2008 povečalo na 1:1,7. Razlog je predvsem v tem, da se je le v treh regijah indeks povečal v vseh ostalih regijah pa je le-ta padel.

4.1.2 KAZALCI OGROŽENOSTI

4.1.2.1 Indeks staranja prebivalstva

To je kazalnik, ki kaže razmerje med starim in mladim prebivalstvom. Zaradi podaljševanja življenjske dobe prebivalstva in vse manjše rodnosti je starega prebivalstva vedno več, kar prinaša nove dimenzije v razvoju posameznih območij, ki jo bo potrebno vedno bolj upoštevati. Če je indeks večji od 100 pomeni, da je v strukturi več starih kot mladih (Kavaš in drugi 2005, 25).

Podatke sem analizirala od leta 2002 do leta 2008 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 5.

V vseh regijah se je od leta 2002 povečevalo število starejših ljudi v razmerju do mladih. Jugovzhodna Slovenija je edina, ki ji je do leta 2006 uspelo obdržati razmerje v prid mladim. Sledita ji Savinjska in Koroška regija, v katerih je bil indeks pod 100 do leta 2005. V Gorenjski regiji je bilo v strukturi več mladih kot starih do leta 2004, v Osrednjeslovenski regiji pa do leta 2003. Najvišji indeks ima v letu 2008 Obalno-kraška regija (142,6), najmanjši pa Jugovzhodna Slovenija (104,3), ki je tudi edina imela indeks pod 100 vse do leta 2006. Najbolj se je indeks povišal v Zasavski in Koroški regiji (za 25). Glede na to, da je v Zasavski regiji število delovnih mest najmanjše je verjetno, da se mladi preseljujejo v bolj razvite regije, kar je tudi eden od razlogov za večje število starejših. Najmanj pa se je indeks povečal v Osrednjeslovenski regiji, tudi tu bi bil lahko eden od razlogov delovna mesta, ker jih je več kot je delovno aktivnih prebivalcev, je tudi najbolj razvita regija zato je verjetno, da se mladi preseljujejo oziroma ostajajo v tej regiji.

Razmerje med regijo z najvišjim in najnižjim indeksom staranja prebivalstva je v letu 2002 znašalo 1:1,5, v letu 2008 se je malo zmanjšalo in je znašalo 1:1,4. Razlike med regijami nekako ostajajo na isti ravni in se niti ne povečujejo niti ne zmanjšujejo.

4.1.2.2 Stopnja registrirane brezposelnosti

Ta kazalnik je skupaj z BDP/prebivalca eden najbolj razširjenih kazalnikov za prikazovanje nerazvitosti in strukturnih problemov regij. Kazalnik prikazujemo kot odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v registriranem aktivnem prebivalstvu (Kavaš in drugi 2005, 26).

Podatke sem analizirala od leta 2001 do leta 2008 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 6.

Najmanjšo stopnjo brezposelnosti imata Gorenjska in Goriška regija (4,3 odstotka), največ brezposelnih pa ima Pomurska regija, za skoraj trikrat več kot Gorenjska in Goriška regija. Podpovprečno stopnjo brezposelnosti v letu 2008 ima šest regij (Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska, Goriška in Notranjsko-kraška regija ter Jugovzhodna Slovenija). Potem, ko je do leta 2004 odstotek brezposelnih padel v vseh regijah (razen Goriški), je le-ta spet narasel v letu 2005 v Osrednjeslovenski, Savinjski in Pomurski regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. Po tem letu je v vseh regijah odstotek brezposelnih padel. Najbolj je padel v Podravski regiji (za 8,3 odstotne točke), kjer pa je bil v letu 2001 največji. Najmanj pa je padel v Goriški regiji, kjer je bil v letu 2001 najmanjši. Čeprav je bila Pomurska regija v letu 2001 takoj za Podravsko se je stopnja brezposelnosti zmanjšala »le« za 4,1 odstotne točke, medtem, kot smo že zapisali, se je v Podravski regiji odstotek brezposelnih zmanjšal za še enkrat toliko. Do leta 2008 je v vseh regijah stopnja brezposelnosti padla, še vedno je nadpovprečna stopnja brezposelnosti v šestih regijah.

Razmerje med regijo z najvišjo in najnižjo stopnjo brezposelnosti je od leta 2001 ves čas isto. Regija z najvišjo stopnjo brezposelnosti ima le-to za trikrat višjo od regije z najnižjo stopnjo brezposelnosti. Čeprav se razlike niso povečale pa so le-te ogromne, sploh razmerje med najbolj in najmanj razvitimi regijami.

4.1.2.3 Stopnja (formalne) registrirane zaposlenosti

Je kazalnik, ki nam kaže razmerje med registriranimi delovno aktivnimi prebivalci in delovno sposobnimi prebivalci. Torej nam pokaže, kolikšen delež od potencialno možnih zaposlenih (prebivalstvo v starosti 15-64 let) je dejansko tudi zaposlenih (Kavaš in drugi 2005, 26). Podatke sem analizirala od leta 2001 do leta 2007 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 7.

Največjo stopnjo registrirane zaposlenosti v letu 2007 ima Notranjsko-kraška regija, sledi pa ji Osrednjeslovenska regija. Najnižjo stopnjo zaposlenosti ima Pomurska regija (55,4

odstotka). V vseh regijah je leta 2003 glede na leto 2002 stopnja zaposlenosti padla, ta trend se je v Osrednjeslovenski in Goriški regiji nadaljeval tudi v letu 2004. V letu 2005 je glede na leto 2004 stopnja zaposlenosti padla v Jugovzhodni Sloveniji in v Pomurski regiji. Od leta 2005 je začela stopnja zaposlenosti naraščati v vseh regijah.

Najbolj se je stopnja zaposlenosti v letu 2008 glede na leto 2001 povečala v Podravski (približno 5 odstotnih točk) in Notranjsko-kraški regiji (za 4,2 odstotne točke), najmanj pa se je povečala v Pomurski regiji, za 0,4 odstotne točke. Zanimivo je, da je bila v letu 2001 Pomurska regija takoj za Podravsko po najnižji stopnji zaposlenosti, vendar je Podravska regija stopnjo zaposlenosti povečala za desetkrat bolj kot Pomurska. Kar šest regij ima podpovprečno stopnjo zaposlenosti, vendar so kljub temu vse regije povečale stopnjo zaposlenosti v letu 2007 glede na leto 2001.

Potrebno se je zavedati, da je možno, da so v regijah z višjo stopnjo zaposlenosti zaposleni prebivalci, ki prihajajo iz drugih regij.

Razmerje med regijo z najvišjo in najnižjo stopnjo zaposlenosti ostaja enako v celotnem obdobju in medregionalne razlike niso velike.

4.1.3 KAZALCI RAZVOJNIH MOŽNOSTI

4.1.3.1 Povprečno število let šolanja prebivalstva

Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na razvoj regije, je izobrazbena raven prebivalstva. Natančnejši vpogled v izobrazbeno raven prebivalstva pove podatek o številu let šolanja prebivalcev posamezne regije. Njegova slabost pa je ta, da je na voljo le za popisna leta in ga tako ne moremo spremljati letno. (Kavaš in drugi 2005, 26; Pečar 2008, 60) Statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 8.

Najvišjo izobrazbeno raven dosega Osrednjeslovenska regija (11,3 let šolanja) in presega slovensko povprečje za približno 6 odstotkov. Nad slovenskim povprečjem sta še Obalno-kraška in Gorenjska regija (obe z 10,7 let). Najmanjše povprečno število let šolanja pa imajo prebivalci Pomurske regije (10,0 let). Tako ima Osrednjeslovenska regija za 1,3 leta daljše šolanje, če pa primerjamo Pomursko regijo z ostalimi so razlike majhne (od 0,1 do 0,7 let šolanja).

4.1.3.2 Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo

Je kazalnik, ki nam kaže razmerje med skupnim številom prebivalcev in tistim njegovim delom, ki živi v stanovanjskih objektih, priključenih na javno kanalizacijo. Trenutno je na voljo le za popis 2002 (Kavaš in Pečar 2006, 22). Statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 9.

Največji delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo je v Osrednjeslovenski regiji (66,9 odstotka), najmanjši delež pa v Pomurski regiji (31,2 odstotka). Kar pomeni, da je v letu 2002 Osrednjeslovenska regija imela za enkrat več prebivalcev priključenih na javno kanalizacijo. Nad slovenskim povprečjem so poleg Osrednjeslovenske regije še Obalno-kraška, Gorenjska ter Zasavska regija. Ostale regije so pod slovenskim povprečjem.

4.1.3.3 Delež območij Natura 2000

Ta kazalec kaže delež površine območij Natura 2000 v posameznih statističnih regijah. Zagotavljanje trajnostnega razvoja je eno temeljnih načel SRS, zato so (za)varovana območja po eni strani razvojna možnost slovenskih regij, ki povečujejo privlačnost za razvoj dejavnosti, po drugi strani pa območja Natura 2000 prinašajo tudi omejitve, zato za sedanjost velja, da prevladajo nad razvojnimi možnostmi (Kavaš in Pečar 2006, 24). Statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 10.

Notranjsko-kraška regija ima največji delež površine regije vključene v območje Natura 2000 glede na celotno površino regije in sicer 53,6 odstotka celotne površine. Najmanjši delež ima Savinjska regija in sicer 16,6 odstotka. Notranjsko-kraška regija ima kar dvakrat več površine regije vključene v območje Natura 2000 kot Savinjska regija. Pod slovenskim povprečjem so poleg Savinjske regije še Osrednjeslovenska, Podravska, Koroška, Spodnjeposavska in Zasavska regija.

4.1.3.4 Kazalec poseljenosti

Poseljenost območja je kazalnik, ki ponazarja redkost/gostoto poseljenosti v posamezni regiji (Kavaš in Pečar 2006, 25). Prikazala ga bom z gostoto prebivalstva na km² od leta 2001-2008 (zadnji razpoložljivi podatki), statistični podatki se nahajajo v prilogi v tabeli 11.

Največ prebivalcev na km² ima Osrednjeslovenska regija (202,1 prebivalcev/ km²), najmanj pa Notranjsko-kraška regija (35,6 prebivalca/ km²), ki ima kar 6 krat manj prebivalcev na km² kot Osrednjeslovenska regija. Število prebivalcev se je od leta 2002 do 2008 zmanjševalo le v Pomurski in Zasavski regiji. V Osrednjeslovenski, Obalno-kraški, Gorenjski in Notranjsko-

kraški regiji se je v preučevanem obdobju število prebivalcev ves čas povečevalo. Od leta 2003 se je zmanjševalo število prebivalcev na km² v Goriški, Podravski in Koroški regiji, od leta 2004 pa tudi v Spodnjeposavski.

V Goriški, Pomurski in Koroški regiji se je leta 2008 glede na leto 2001 število prebivalcev na km² zmanjšalo, najbolj v Pomurski regiji za 1,8 prebivalcev. V vseh ostalih regijah se je število prebivalcev na km² povečalo v letu 2008 glede na leto 2001. Najbolj se je povečalo v Osrednjeslovenski regiji (za kar 10 prebivalcev na km²).

Razmerje med najbolj in najmanj razvitimi regijami se je še povečalo, predvsem zaradi tega, ker se je gostota prebivalcev/km² v Osrednjeslovenski regiji povečala za kar 10 prebivalcev, v treh pa se je le-ta zmanjšala.

Regija z največ prebivalci/km² je imela leta 2001 kar petkrat več prebivalcev kot regija z najmanj le-teh. V letu 2008 pa ima že za skoraj šestkrat več prebivalcev kot regija z najmanj prebivalcev na km². Razlog bi lahko iskali predvsem v tem, da je Osrednjeslovenska regija povečala gostoto za kar 10 prebivalcev/ km². Razlike med regijami so ogromne in se še povečujejo.

4.2 ANALIZA PODATKOV

Razlog za reformo regionalne politike in s tem sprejetje ZSSRR v letu 1999 je bil tudi povečevanje medregionalnih razlik. S to reformo so želeli zmanjšati razlike med regijami. Leta 2001 so sprejeli SRRS, katere dolgoročni cilj je doseči visok življenjski standard in hitrejšo rast BDP. Ukrepi, ki so si jih zastavili so bili konkurenčno gospodarstvo, izboljšanje infrastrukture ter ustrezna institucionalna organiziranost. Tudi kratkoročni cilji do leta 2006 so bili nekako enaki.

Po kazalcih razvitosti prednjači Osrednjeslovenska regija, ki ima po vseh kazalcih najvišje vrednosti. Sledi ji Obalno-kraška regija. Najbolj pa zaostajajo Pomurska, Zasavska in tudi Notranjsko-kraška regija. Povprečno je kar 7 regij do leta 2005 zmanjšalo tako vrednost BDP/prebivalca, BDV, osnovo za dohodnino na prebivalca kot tudi indeks delovne migracije. Medregionalne razlike so predvsem velike pri BDP/prebivalca in BDV. Sicer se razlike v obdobju do leta 2005 niti ne povečujejo vendar pa ostajajo velike in kar je najpomembnejše, da se ne manjšajo, razen pri osnovi za dohodnino na prebivalca, vendar je tu razlog predvsem v zmanjšanju v Osrednjeslovenski regiji in ne v povečanju v drugih regijah.

Kar se tiče kazalcev ogroženosti, v negativnem smislu predvsem prednjači Pomurska regija, ki ji sledita Zasavska ter Podravska regija. Vendar pa pri teh kazalcih razlike niso velike,

razmerja med regijami ostajajo enaka. Razlike ostajajo enake vendar se v vseh regijah indeks staranja prebivalstva zvišuje, stopnja brezposelnosti pada, kar je zanimivo je to, da tudi stopnja zaposlenosti do leta 2005 pada, po tem letu pa začne naraščati.

Kazalce razvojnih možnosti zelo težko analiziram, ker je statistika za tri od štirih kazalcev le za eno leto in jih ne morem primerjati. Tudi pri teh kazalcih prednjači Osrednjeslovenska regija, vendar z eno negativnostjo, kajti pri gostoti poselitve je daleč pred ostalimi regijami. Po drugi strani je Osrednjeslovenska regija ekonomsko središče države in ima tudi največ prebivalcev, ljudje pa se verjetno tudi zaradi slabših pogojev v drugih regijah preseljuje v bolj razvite regije, kar lahko povežemo tudi s tem, da je delovnih mest več kot je delovno aktivnih prebivalcev v Osrednjeslovenski regiji. Na drugi strani ima Notranjsko-kraška regija najmanjšo gostoto prebivalstva in tudi najmanj delovnih mest za svoje prebivalce, ima pa poleg Osrednjeslovenske regije najvišjo stopnjo zaposlenosti. Glede na to, da ima malo delovnih mest se le-ta hitro zapolnijo. Zanimivo je, da ima poleg Gorenjske in Goriške regije najmanjšo stopnjo brezposelnosti, razlog pa bi bil lahko tudi ta, da je verjetno veliko prebivalcev zaposlenih izven svoje regije. Tudi pri teh kazalcih v negativno smer prednjači Pomurska regija.

Lahko rečemo, da cilji, ki so si jih zadali do leta 2006 niso šli ravno v tako smer kot bi si želeli. Razlike med pokrajinami se sicer niso povečevale, se pa tudi niso manjšale. Vrednost kazalnikov je več ali manj padala v vseh regijah z izjemo najbolj razvitih, razen stopnja brezposelnosti se je manjšala. Kar je dobro, kajti brezposelnost je eden največjih določevalcev revščine in izključenosti. BDV je naraščal le v štirih regijah in tako cilj dviga BDV do 2006 ni bil ravno dosežen. Ali se je komunalna infrastruktura izboljšala in izobrazbena raven dvignila ne morem oceniti, ker so podatki razpoložljivi le za eno leto in jih tako ne morem primerjati. Tudi razlike v BDP/prebivalca se niso (vsaj) ohranile ampak so se med najbolj in najmanj razvito regijo še povečale.

Glede na to, da se je s sprejemom ZSSRR leta 1999 vzpostavila mreža RRA bi lahko pričakovali, da se bodo razlike zmanjšale saj so zadolžene za pripravo RRP (kjer morajo določiti tudi ukrepe za regionalni razvoj), vendar kot so zapisali avtorji Poročila o razvoju leta 2003 (UMAR 2003) se je šele leta 2002 zaključil proces institucionalne izgradnje. V tem poročilu so opozorili tudi na prepočasnost prenove regionalne politike. V Poročilu o razvoju leta 2004 (UMAR 2004) so že začeli opozarjati na razvojni zaostanek Pomurske regije, v letu 2005 (UMAR 2005) pa so opozorili tudi na povečevanje razvojnega zaostanka Zasavske in Savinjske regije.

V letu 2005 je bil sprejet nov ZSSRR predvsem zaradi precejšnjega implementacijskega primanjkljaja in sprejeta je bila tudi SRS. Cilji so ostali enaki: zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti, preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi, zniževanje stopnje brezposelnosti oziroma povečanje zaposlenosti, itd. Eno od bolj pomembnih načel, ki so ga zapisali je celovitost izvajanja regionalne politike na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

Tudi po letu 2005 se vrednost kazalcev ni spremenila glede na prejšnja leta. Več ali manj je vrednost kazalcev ves čas padala, vendar se regionalne razlike niso ne povečevale ne manjšale. Cilj hitrejše rasti BDP zaenkrat še ni bil dosežen, niti se življenjski standard po teh kazalcih ni zvišal.

Cilj zniževanja stopnje brezposelnosti oziroma povečevanja zaposlenosti gre v dobri smeri kajti stopnja brezposelnosti se v vseh regijah niža in tudi stopnja zaposlenosti se skoraj v vseh regijah viša. Vendar razlike med najbolj in najmanj razvitimi regijami ostajajo.

Gostota prebivalstva/ km² se skoraj v vseh regijah zvišuje, razen v Pomurski, Podravski in Goriški regiji kjer pada. V Pomurski in Podravski regiji je stopnja brezposelnosti največja, stopnja zaposlenosti najmanjša vendar je indeks delovne migracije med višjimi. Tudi indeks staranja prebivalstva je skoraj najvišji. Sklepali bi lahko, da se mladi preseljujejo v bolj razvite regije in iščejo zaposlitev v le-teh kar bi bil lahko eden od razlogov za padanje gostote prebivalstva/ km². To pa ni dobro saj regiji ostane zelo malo potenciala za boljši razvoj, če se soočajo z begom možganov in s čedalje več starejšimi za katere je potrebno poskrbeti.

Razlike med regijami se sicer ne povečujejo vendar kot sem že večkrat poudarila se tudi manjšajo ne, niti z ukrepi vlade se to zaenkrat ne vidi. Zaradi gospodarske krize bo verjetno ostalo tako še kar nekaj časa, če se stanje ne bo celo poslabšalo.

Cilji, ki so si jih zadali v vseh sprejetih dokumentih so dobri in so razvojno naravnani, vendar pa ukrepi za doseg ciljev niso bili dovolj konkretni, edini konkreten ukrep so državni spodbude, ki pa se podeljujejo glede na zastavljen RRP in če ta ni dobro zastavljen, regije (ne glede na to ali spadajo med bolj ali manj razvite) ne bodo dobile spodbud. Ena od rešitev bi bila ustanovitev pokrajin, tako bi lahko črpali več evropskih sredstev, pa tudi bolje bi razpolagali s finančnimi sredstvi, če bi bile finančno neodvisne. Z ustanovitvijo pokrajin pa bi verjetno dobili tudi boljšo institucionalno organiziranost, z več in bolj sposobnimi kadri, kajti zdi se mi, da RRA nimajo dovolj (ustreznega) kadra, ki bi lahko v neki regiji dosegel boljši razvoj.

5 ZAKLJUČEK

Kljub temu, da se je proces regionalizacije v Republiki Sloveniji začel že takoj po osamosvojitvi, tudi po skoraj dvajsetih letih še vedno primanjkuje politične volje za ustanovitev pokrajin. Pokrajine bi zapolnile vmesni prostor med občino in državo in bi zagotovo pripomogle k bolj enakomernemu regionalnemu razvoju Slovenije. Tudi eden bolj pomembnih razlogov v prid regionalizaciji je povečevanje razvojnih razlik med slovenskimi statističnimi regijami od osamosvojitve dalje.

Vladam je v obdobju od osamosvojitve dalje oziroma bolj konkretno od leta 1999 dalje uspelo sprejeti nekatere dokumente (ZSSRR, SRRS, SRS in SGRS), ki določajo cilje, načela in ukrepe za enakomeren regionalni razvoj Slovenije oziroma za zmanjševanje razvojnih razlik med slovenskimi pokrajinami. Glede na to, da v Sloveniji nimamo pokrajin je pomembno, da so ustanovili RRA za vsako statistično regijo, kajti pripraviti morajo RRP v katerem mora biti ovrednoteno tekoče delo in stanje ter cilji in ukrepi za naprej. Dokler pokrajine ne bodo ustanovljene so RRA dobra rešitev vendar pa bi s ustanovitvijo pokrajin zagotovo imeli več (usposobljenega) kadra in več finančnih sredstev (ob predpostavki, da bi bile finančno neodvisne) s katerimi bi lahko pospešili regionalni razvoj.

Reforma regionalne politike se je začela prepozno kajti razvojne razlike so se po osamosvojitvi povečevale, ZSSRR pa je bil sprejet šele leta 1999. Ukrepi za doseg ciljev, ki so si jih zadali niso bili dovolj konkretni zato tudi cilji niso bili doseženi.

S pomočjo statističnih podatkov sem ugotovila, da so razlike pri BDP/prebivalca, BDV, osnovi za dohodnino/prebivalca, indeksu delovne migracije, stopnji registrirane brezposelnosti in številu prebivalcev/km² velike, vendar se pri vseh ne povečujejo. Razlike se povečujejo pri BDP/prebivalca, BDV, indeksu delovne migracije in številu prebivalcev/km². Razlike pa se ne povečujejo oziroma ostajajo enake pri osnovi za dohodnino/prebivalca, indeksu staranja prebivalstva, stopnji registrirane brezposelnosti in stopnji registrirane zaposlenosti. Kljub temu, da razlike v stopnji registrirane brezposelnosti in zaposlenosti ostajajo iste pa jim je uspelo doseči cilj zmanjšanja stopnje brezposelnosti in povečanja stopnje zaposlenosti.

Najbolj razvita je Osrednjeslovenska regija, ki ji sledi Obalno-kraška. Najbolj pa zaostajata v razvoju (in razlike še povečujeta) Pomurska in Zasavska regija. Zanimivo je, da je UMAR že leta 2004 in 2005 opozarjal na razvojni zaostanek Pomurske regije in povečevanje razvojnega zaostanka Zasavske regije, vendar posebni ukrepi niso bili sprejeti. Šele ob gospodarski krizi, ki je najbolj prizadela Pomursko regijo, je bil sprejet Zakon o Pomurju.

Glede na ugotovitve lahko hipotezo, ki se glasi *»Razvojne razlike med slovenskimi pokrajinami so velike in se še povečujejo«*, delno potrdim, kajti kot se že omenila so pri nekaterih kazalcih razvojne razlike velike in se povečujejo pri nekaterih pa so majhne in se ne povečujejo. Pri dveh pomembnih kazalcih, ki kažeta ekonomsko moč regij, BDP/prebivalca in BDV, se razlike povečujejo in so velike, pri dveh drugih pomembnih kazalcih, ki sta tudi pomembna določevalca revščine, stopnja registrirane zaposlenosti in brezposelnosti, pa razlike ostajajo iste in se ne povečujejo.

Hipotezo, ki se glasi *»Slovenska vlada skuša z ukrepi regionalne politike zmanjšati razlike med slovenskimi pokrajinami«*, lahko potrdim. Vlada sicer skuša zmanjšati razlike, vendar ji to ne uspeva najbolje.

Ob koncu moram še enkrat poudariti, da bi bila rešitev ustanovitev pokrajin, ki bi bile zagotovo kadrovske, tehnične, finančne in organizacijsko bolj zmogljive od zdajšnjih občin in RRA.

Menim, da dokler ne bodo ustanovljene pokrajine, se razvojne razlike med statističnimi regijami ne bodo zmanjševale ampak je možno, da se bodo na določenih področjih celo povečale.

6 LITERATURA

1. Bačlija, Irena. 2007. Poenotenje regionalnih nalog na ravni EU. V *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 247-263. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Golobranc, Gaja. 2009. Problematika regionalizacije v slovenskem sistemu lokalne samouprave. V *Lokalna demokracija III. Ob petnajstletnici ponovne uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*, ur. Miro Haček, 123-138. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na Slovenskem: teritorialno-organizacijske strukture*. Maribor: Pravna fakulteta.
4. Gulič, Andrej. 2000. Koncept regionalnega prostorskega razvoja Slovenije. V *Regionalni razvoj v Sloveniji*, ur. Metka Špes, 133-174. Ljubljana: Inštitut za geografijo.
5. Haček, Miro. 2005. Decentralizacija države in regionalizacija. V *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 86-104. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Haček, Miro, Marjan Brezovšek in Irena Bačlija. 2008. *Upravljaljska sposobnost in koalicijsko povezovanje v slovenskih občinah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Kavaš, Damjan, Igor Strmšnik in Janja Pečar. 2000. Reforma slovenske regionalne politike: oblikovanje slovenske regionalne strukturne politike. V *Regionalni razvoj v Sloveniji*, ur. Metka Špes, 83-132. Ljubljana: Inštitut za geografijo.
8. Kavaš, Damjan, Simon Kušar in Janja Pečar. 2005. *Razvoj orodij za oblikovanje in spremljanje politike regionalnega razvoja: indeks razvojne ogroženosti*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/regionalna_politika/RO-koncno_porocilo.doc (12. junij 2010).
9. Kavaš, Damjan in Janja Pečar. 2006. *Metodologija izračuna indeksa razvojne ogroženosti za obdobje od 2007 do 2013*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2006/dz06-06.pdf (12. junij 2010).
10. Kušar, Simon. 2005. Manj razvita območja kot element politike skladnejšega regionalnega razvoja v Sloveniji: pretekle izkušnje in prihodnji izzivi. V *Regionalno planiranje in regionalni razvoj med teorijo in prakso*, ur. Andrej Černe, 113-124. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

11. Lajh, Damjan. 2006. *Evropeizacija in regionalizacija: spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike EU v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Pečar, Janja. 2005. *Regije 2005 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2005/dz9-05.pdf (12. junij 2010).
13. --- 2008. *Regije 2008 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz13-08.pdf (12. junij 2010).
14. Piry, Ivo. 2003. Strategija regionalnega razvoja v Sloveniji. V *Priložnosti in možnosti na poti k združenji Evropi*, ur. Mirko Pak, 25-37. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
15. Ravbar, Marjan. 2000. Regionalni razvoj slovenskih pokrajin. V *Regionalni razvoj v Sloveniji*, ur. Metka Špes, 9-81. Ljubljana: Inštitut za geografijo.
16. SI-Stat podatkovni portal. 2001-2007. *Regionalni bruto domači proizvod*. Dostopno prek: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0309201S&ti=Regionalni+bruto+doma%E8i+proizvod%2C+teko%E8e+cene%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/30_03092_regionalni_rac/&lang=2 (4. junij 2010).
17. --- 2001-2007. *Regionalna bruto dodana vrednost po dejavnostih v osnovnih cenah*. Dostopno prek: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0309202S&ti=Regionalna+bruto+dodana+vrednost+po+dejavnostih+v+osnovnih+cenah%2C+teko%E8e+cene%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/30_03092_regionalni_rac/&lang=2 (4. junij 2010).
18. Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2007. *Regionalna politika*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_regionalnega_razvoja/regionalna_politika/ (19. junij 2010).
19. Statistični letopis Republike Slovenije. 2003. *Indeks staranja prebivalstva*. Dostopno prek: http://www.stat.si/letopis/2003/34_03/34-11-03.asp?jezik=si (6. junij 2010).
20. --- 2004. *Indeks staranja prebivalstva*. Dostopno prek: http://www.stat.si/letopis/2004/33_04/33-10-04.htm?jezik=si (6. junij 2010).

21. --- 2005a. *Indeks staranja prebivalstva.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2005/32_05/32-10-05.htm?jezik=si (6. junij 2010).
22. --- 2006. *Indeks staranja prebivalstva.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2006/30_06/30-10-06.htm?jezik=si (6. junij 2010).
23. --- 2007. *Indeks staranja prebivalstva.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2007/30_07/30-11-07.htm?jezik=si (6. junij 2010).
24. --- 2008. *Indeks staranja prebivalstva.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2008/30_08/30-11-08.htm (6. junij 2010).
25. --- 2009a. *Indeks staranja prebivalstva.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2009/30_09/30-11-09.htm (6. junij 2010).
26. --- 2005b. *Gostota poseljenosti.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2005/32_05/32-09-05.htm?jezik=si (12. junij 2010).
27. --- 2009b. *Gostota poseljenosti.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/2009/30_09/30-10-09.htm (12. junij 2010).
28. Statistični urad Republike Slovenije. 2006. *Slovenske regije v številkah.* Dostopno prek: http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2006-koncna.pdf (12. junij 2010).
29. --- 2007. *Slovenske regije v številkah.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2007-koncna.pdf (12. junij 2010).
30. --- 2008. *Slovenske regije v številkah.* Dostopno prek:
http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf (12. junij 2010).
31. --- 2009. *Slovenske regije v številkah.* Dostopno prek:
<http://www.stat.si/doc/pub/REGIJE-2009.pdf> (12. junij 2010).
32. --- 2010. *Slovenske regije v številkah.* Dostopno prek:
<http://www.stat.si/doc/pub/REGIJE-2010.pdf> (12. junij 2010).
33. Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS). 2001. Dostopno prek:
<http://www.rra-posavje.si/files/File/strategija%20reg.%20razvoja.pdf> (16. maj 2010).
34. Strategija razvoja Slovenije. 2005. Dostopno prek:
http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf (16. maj 2010).
35. Šmidovnik, Janez. 2001. Podoba pokrajine. V *Vodnik po slovenski lokalni samoupravi*, ur. Stane Vlaj, 25-32. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravnici šoli.

36. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. 2002. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2002/pr2002.pdf (20. maj 2010).
37. --- 2003. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2003/por2003.pdf (20. maj 2010).
38. --- 2004. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2004/pr-04.pdf (20. maj 2010).
39. --- 2005. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2005/pr2005.pdf (20. maj 2010).
40. --- 2006. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2006/por2006.pdf (20. maj 2010).
41. --- 2007. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2007/POR_2007.pdf (20. maj 2010).
42. --- 2008. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2008/PoR_08.pdf (20. maj 2010).
43. --- 2009. *Poročilo o razvoju*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2009/por2009.pdf (20. maj 2010).
44. Vlaj, Stane. 1998. *Lokalna samouprava: občine in pokrajine*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
45. --- 2005. Lokalna samouprava v Sloveniji: centralizem ali decentralizacija. V *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 25-42. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. --- 2007. Uvedba pokrajin in njene posledice. V *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 215-228. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

47. *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR)*. Ur. l. RS 60/1999.
Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199960&stevilka=2868>
(11. maj 2010).
48. *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR)*. Ur. l. RS 93/2005.
Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200593&stevilka=4020>
(11. maj 2010).

7 PRILOGE

PRILOGA A: KAZALCI RAZVITOSTI

Tabela 1: Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, SLO=100

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovenija	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Osrednjeslovenska	140,8	140,4	144,1	143,4	143,4	144,3	143,7
Obalno – Kraška	104,4	104,9	104	103,3	101,8	102,3	104
Gorenjska	88,6	88,0	86,7	85,6	85,6	84,3	84,7
Goriška	99,0	97,3	95,5	95,7	96,3	96,3	96,4
Savinjska	88,7	89,6	88,7	88,9	89,6	88,9	87,9
Jugovzhodna Slovenija	91,9	90,7	89,9	91,7	92,7	92,9	93,1
Pomurska	69,7	68,8	68,0	67,9	66,8	65,7	65,2
Notranjsko – Kraška	79,6	80,2	77,9	77,1	76,0	74,8	75,4
Podravska	83,3	84,2	83,6	84,3	83,5	84,2	85,1
Koroška	82,2	80,3	78,0	77,5	78,7	76,7	76,9
Spodnjeposavska	85,0	84,2	79,7	80,2	82,5	80,8	80,2
Zasavska	75,0	72,6	71,0	70,7	69,7	68,1	66,1

Vir: SI-Stat podatkovni portal. 2001-2007.

Tabela 2: Struktura bruto dodane vrednosti (vse dejavnosti), v %

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovenija	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Osrednjeslovenska	34,5	34,7	35,7	35,6	35,7	36,1	36,1
Obalno – Kraška	5,4	5,5	5,5	5,4	5,4	5,4	5,5
Gorenjska	8,8	8,7	8,6	8,5	8,5	8,4	8,4
Goriška	6,0	5,9	5,7	5,7	5,8	5,7	5,7
Savinjska	11,4	11,6	11,4	11,4	11,5	11,5	11,3
Jugovzhodna Slovenija	6,4	6,3	6,3	6,4	6,5	6,5	6,5
Pomurska	4,3	4,3	4,2	4,2	4,1	4,0	3,9
Notranjsko – Kraška	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Podravska	13,4	13,5	13,4	13,5	13,3	13,4	13,5
Koroška	3,1	3,0	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8
Spodnjeposavska	3,0	3,0	2,8	2,8	2,9	2,8	2,8
Zasavska	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5

Vir: SI-Stat podatkovni portal. 2001-2007.

Tabela 3: Osnova za dohodnino na prebivalca, Indeksi, SLO=100

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Slovenija	100	100	100	100	100	100
Osrednjeslovenska	122,3	122,3	119,1	121,7	121,9	107,2
Obalno – Kraška	111,5	111,4	111,3	109,1	107,1	107,2
Gorenjska	102,2	101,8	103,2	101,7	102,4	101,8
Goriška	110,4	108,8	109,3	108,2	104,4	103,6
Savinjska	90,2	89,7	91,2	90,7	90,8	90,8
Jugovzhodna Slovenija	94,2	95,0	96,0	95,8	95,6	95,9
Pomurska	74,0	74,4	74,6	74,4	74,2	75,5
Notranjsko – Kraška	99,8	100,6	101,1	99,7	98,1	99,6
Podravska	84,5	85,5	86,9	86,4	86,7	86,8
Koroška	86,4	85,5	86,9	86,0	89,1	88,8
Spodnjeposavska	86,0	85,6	85,9	85,4	85,7	86,6
Zasavska	92,7	91,5	91,9	89,2	91,3	90,5

Vir: Pečar (2005); Pečar (2008)

**Tabela 4: Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo (indeks delovne migracije),
indeksi, SLO=100**

STATISTIČNA REGIJA	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	100	100	100	100	100
Osrednjeslovenska	117	118	120,9	121,7	122,6
Obalno – Kraška	98	98	97,8	98,8	98,7
Gorenjska	90	89	86,7	86,1	85,7
Goriška	96	96	95,5	96	96,3
Savinjska	100	100	98,1	97,9	97,7
Jugovzhodna Slovenija	93	93	91,9	91,4	90,5
Pomurska	93	92	91,0	90,3	89,7
Notranjsko – Kraška	83	82	79,1	78,4	77,6
Podravska	98	97	97,2	97,0	96,9
Koroška	90	89	89,0	88,7	88,3
Spodnjeposavska	86	85	84,7	84,2	83,8
Zasavska	79	77	75,8	73,9	72,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije. 2006-2010.

PRILOGA B: KAZALCI OGROŽENOSTI

Tabela 5: Indeks staranja prebivalstva

STATISTIČNA REGIJA	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	98,5	103,0	106,9	110,5	113,7	116,3	117,6
Osrednjeslovenska	95,5	99,9	103,7	106,7	109,3	110,8	109,1
Obalno – Kraška	124,4	130,4	136,6	141,8	145,9	145,3	142,6
Gorenjska	90,1	94,8	98,7	102,8	106,5	108,6	109,6
Goriška	114,9	120,0	124,8	128,3	133,0	134,9	135,8
Savinjska	88,9	93,0	96,4	99,8	102,5	105,6	108,3
Jugovzhodna Slovenija	84,9	89,3	93,3	96,7	99,7	101,9	104,3
Pomurska	106,1	108,8	111,9	115,0	118,8	123,0	128,2
Notranjsko – Kraška	109,4	112,6	116,1	119,9	123,6	124,3	124,7
Podravska	106,7	111,1	115,2	118,9	122,6	127,7	131,1
Koroška	85,1	90,3	94,3	99,1	103,3	106,8	110,9
Spodnjeposavska	102,3	107,8	111,7	114,9	117,0	119,1	123,8
Zasavska	112,1	117,5	122,1	126,2	129,6	132,9	137,5

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2003-2009.

Tabela 6: Stopnja registrirane brezposelnosti, v %

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4	7,7	6,7
Osrednjeslovenska	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,2	5,9	5,0
Obalno – Kraška	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,2	6,3	5,2
Gorenjska	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4	4,9	4,4
Goriška	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,2	4,9	4,3
Savinjska	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	11,6	9,4	8,0
Jugovzhodna Slovenija	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,6	7,0	6,3
Pomurska	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	15,7	13,4	12,2
Notranjsko – Kraška	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,0	5,4	4,9
Podravska	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	12,7	10,4	9,1
Koroška	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,1	8,1	7,3
Spodnjeposavska	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	10,5	8,9	7,7
Zasavska	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,0	9,7	8,2

Vir: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2002-2009.

Tabela 7: Stopnja registrirane zaposlenosti, v %

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovenija	57,7	57,7	57,0	57,5	57,8	58,5	60,4
Osrednjeslovenska	61,0	60,9	60,6	60,4	60,8	61,4	63,0

Obalno – Kraška	58,1	58,3	58,0	58,1	58,8	59,6	61,2
Gorenjska	58,3	58,6	58,3	58,6	59,0	59,6	61,2
Goriška	60,0	59,5	58,9	58,8	59,1	59,9	61,6
Savinjska	57,0	57,2	56,5	57,1	57,1	57,7	59,8
Jugovzhodna Slovenija	60,5	60,3	59,6	60,1	60,0	60,3	62,2
Pomurska	55,1	53,3	51,6	53,0	52,7	53,5	55,4
Notranjsko – Kraška	60,0	60,4	60,3	60,7	61,4	62,2	64,2
Podravska	52,3	53,1	52,4	53,3	53,8	54,8	57,1
Koroška	56,9	56,6	55,1	55,8	56,1	56,4	58,0
Spodnjeposavska	56,3	56,2	54,3	55,5	56,4	56,9	58,9
Zasavska	55,2	54,8	53,9	54,2	54,4	55,4	57,3

Vir: Pečar (2008)

PRILOGA C: KAZALCI RAZVOJNIH MOŽNOSTI

Tabela 8: Povprečno število let šolanja prebivalstva 15+

STATISTIČNA REGIJA	2002
Slovenija	10,6
Osrednjeslovenska	11,3
Obalno – Kraška	10,7
Gorenjska	10,7
Goriška	10,4
Savinjska	10,4
Jugovzhodna Slovenija	10,1
Pomurska	10,0
Notranjsko – Kraška	10,3
Podravska	10,6
Koroška	10,3
Spodnjeposavska	10,2
Zasavska	10,3

Vir: Kavaš in Pečar (2006)

Tabela 9: Opremljenost s komunalno infrastrukturo (delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo), v %

STATISTIČNA REGIJA	2002
Slovenija	49,9
Osrednjeslovenska	66,9
Obalno – Kraška	59,0
Gorenjska	52,4

Goriška	47,7
Savinjska	39,4
Jugovzhodna Slovenija	36,8
Pomurska	31,2
Notranjsko – Kraška	40,5
Podravska	44,2
Koroška	49,3
Spodnjeposavska	34,2
Zasavska	63,5

Vir: Kavaš in Pečar (2006)

Tabela 10: Delež območij Natura 2000 v % od skupne površine regij

STATISTIČNA REGIJA	2004
Slovenija	35,5
Osrednjeslovenska	21,6
Obalno – Kraška	48,2
Gorenjska	44,3
Goriška	47,1
Savinjska	16,6
Jugovzhodna Slovenija	48,4
Pomurska	43,5
Notranjsko – Kraška	53,6
Podravska	28,8
Koroška	19,5
Spodnjeposavska	18,5
Zasavska	21,8

Vir: Kavaš in Pečar (2006)

Tabela 11: Kazalec poseljenosti – gostota prebivalstva na km²

STATISTIČNA REGIJA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	98,3	98,4	98,5	98,5	98,7	99,1	99,6	99,8
Osrednjeslovenska	192,2	192,9	193,4	194	195,1	196,5	198,4	202,1
Obalno – Kraška	99,5	100,1	100,6	100,6	100,9	101,7	102,5	103,1
Gorenjska	92,2	92,4	92,6	92,8	93,0	93,4	93,9	94,0
Goriška	51,7	51,6	51,5	51,4	51,4	51,5	51,6	51,0
Savinjska	107,8	108,1	108,0	107,8	108,0	108,5	109,1	108,3
Jugovzhodna Slovenija	51,7	51,7	51,9	51,9	52,1	52,4	52,8	52,5
Pomurska	92,8	92,6	92,2	91,8	91,6	91,4	91,2	90,0
Notranjsko – Kraška	34,8	34,9	34,9	35,0	35,1	35,3	35,6	35,6

Podravska	147,4	147,4	147,2	147,1	147,1	147,2	147,9	147,9
Koroška	71,1	71,1	70,9	70,9	71,0	70,8	70,7	70,0
Spodnjeposavska	78,9	79,2	79,4	79,2	79,0	79,1	79,4	79,0
Zasavska	175,0	174,6	173,8	173	172,2	171,6	171,4	169,9

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije. 2005 in 2009.